

Dobrowolne stosowanie MSSF przez spółki giełdowe w wybranych krajach Europy Zachodniej

MARCIN KĘDZIOR *

Streszczenie

Celem artykułu jest weryfikacja faktycznego, dobrowolnego stosowania MSSF w wybranych krajach Europy Zachodniej w przekroju branżowym. W artykule zaprezentowano zarówno wady, jak i zalety stosowania MSSF. Przedstawiono najważniejsze prace naukowe w ramach omawianej problematyki. Analizie poddano 1252 spółki z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii, Irlandii w zakresie dobrowolnego stosowania MSSF. Badaną zbiorowość podzielono na sektory gospodarki na podstawie klasyfikacji NACE Code. W wybranych krajach w roku 2010 31,7% spółek giełdowych stosowało dobrowolnie MSSF. W większości branż w latach 2005–2010 zaobserwowano stały wzrost stosowania MSSF, jednak dynamika ich wdrażania ulega zahamowaniu.

Słowa kluczowe: Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, Unia Europejska, klasyfikacja branżowa.

Abstract

Voluntary adoption of IFRS by listed companies in selected Western European countries

The purpose of the article is to identify the extent of voluntary use of IFRS by sectors in selected Western European countries. The article presents both advantages and disadvantages of IFRS application. It provides a review of the most important scientific articles in this field. The analysis of voluntary use of IFRS covered 1,252 companies from Germany, Great Britain, the Netherlands, Luxembourg, Portugal, and Ireland. The surveyed population was divided into sectors based on the NACE CODE classification. In 2010, 31.7% of public companies in the selected countries applied IFRS voluntarily. In the years 2005–2010 there was a steady increase in the use of IFRS for most industries, but the rate of increase in their implementation is slowing down.

Keywords: International Financial Reporting Standards, European Union, industry classification.

* Dr Marcin Kędzior, adiunkt, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Finansów, Katedra Rachunkowości Finansowej, kedziorm@uek.krakow.pl

Wprowadzenie

Procesy harmonizacji czy w pewnym ograniczonym zakresie standaryzacji światowego różnicowania rachunkowości nabierają dynamiki już od połowy XX wieku. W Unii Europejskiej kamieniem milowym przyspieszonej harmonizacji standardów rachunkowości było Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002, które nakładało obowiązek na wszystkie spółki publiczne z obszaru Unii Europejskiej sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego na podstawie MSSF (Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej). Obowiązek ten dotyczy ponadto banków i zakładów ubezpieczeń bez konieczności przygotowywania skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Jednostkowe sprawozdania finansowe mogą być sporządzane na podstawie szczegółowych regulacji w poszczególnych państwach członkowskich. Część z nich wymaga stosowania MSSF, inne kraje dają taką możliwość, podczas gdy jeszcze inne nie zezwalają na stosowanie MSSF do jednostkowych sprawozdań finansowych.

Celem artykułu jest analiza (ocena) faktycznego, dobrowolnego stosowania MSSF przez publiczne spółki z wybranych krajów Europy Zachodniej w przekroju branżowym. Materiał źródłowy stanowią raporty roczne przedsiębiorstw giełdowych z tych państw z lat 2005–2010. Badana próba obejmuje 1252 spółki, które stanowią około 90% analizowanej zbiorowości. Spółki będące przedmiotem analizy podzielono na branże na podstawie klasyfikacji NACE Code. Istotność statystyczną poddano weryfikacji na podstawie testu Theila-Sena oraz testu równości wielu frakcji χ^2 . W opinii autora opracowanie stanowi pierwsze tak rozległe badanie dotyczące dobrowolnego stosowania MSSF przez spółki giełdowe w literaturze polskiej.

1. Za i przeciw stosowaniu MSSF

W literaturze przedmiotu można znaleźć wiele badań, które weryfikują potencjalnie korzystny wpływ wprowadzenia MSSF zarówno dla przedsiębiorstw, jak i ich otoczenia gospodarczego. Siqi Li (2010, s. 607–636) analizował wpływ wprowadzenia MSSF na koszt kapitału akcyjnego dla podmiotów, które były do tego zobowiązane na mocy Rozporządzenia (WE) nr 1606/2002 i dla pozostałych podmiotów. Badania potwierdziły, że obligatoryjne wprowadzenie MSSF spowodowało zmniejszenie kosztu kapitału akcyjnego, podczas gdy dla pozostałych podmiotów nie zauważono powyższej zależności. Koszt kapitału akcyjnego został zmniejszony głównie w wyniku zwiększonego zakresu ujawnień księgowych i zwiększonej porównywalności sprawozdawczości finansowej według MSSF. Porównywalność sprawozdań finansowych, jeśli są one sporządzone na podstawie ogólnie akceptowanych światowych standardów rachunkowości, ułatwia faktyczną ocenę kondycji finansowej spółek (Firoz i in., 2011, s. 277–283).

Ponadto należy pokreślić, że stosowanie zestandaryzowanych sprawozdań finansowych jest korzystne dla użytkowników informacji księgowej na rynkach kapitałowych. Ułatwia zarówno analizę sprawozdania finansowego, jak i porównanie go ze spółkami konkurencyjnymi w branży (Parlakkaya i in., 2011, s. 190–196). D. Arsen i współpracownicy (2010, s. 27–45) zwracają uwagę na wyższą jakość ujawnionych informacji księgowych wykazywanych na podstawie MSSF. Różnica w jakości zależna jest jednak od wielu czynników. Istotna jest tutaj jakość sprawozdawczości przed wprowadzeniem MSSF i zakres asymetrii informacyjnej przed wprowadzeniem MSSF. W sytuacji niskiej jakości sprawozdawczości finansowej i wysokiej asymetrii informacyjnej pozytywny wpływ wprowadzenia MSSF jest najwyższy (Armstrong i in., 2010, s. 31–61). Reakcja rynków kapitałowych na wprowadzenie MSSF była najbardziej pozytywna dla sektora bankowego. Autorzy zwrócili uwagę, że wpływ wprowadzenia MSSF na jakość rachunkowości jest mniejszy w krajach, w których dominuje tradycja rzymskiego i niska egzekutywa prawna. Na poprawę jakości informacji księgowej zwracał uwagę również G. Guggiola (2010, s. 99–112).

Stosowanie MSSF nie przez wszystkich autorów jest odbierane jednoznacznie pozytywnie. M. Paananen i H. Lin (2009, s. 31–55) badali poziom jakości rachunkowości przed i po wprowadzeniu MSSF za pomocą zakresu zarządzania zyskami oraz szybkości wykazywanych potencjalnych strat w możliwie najkrótszym czasie dla spółek niemieckich. W opinii autorów powyższe zjawiska uległy pogorszeniu po wprowadzeniu MSSF. Na szczególną negatywną ocenę zasługuje istotnie większy zakres zarządzania zyskami dla firm raportujących według MSSF.

Podobne wyniki badań przedstawili B. Van Tendeloo i A. Vanstraelen, (2005, s. 155–180). Poziom zarządzania zyskami dla spółek stosujących niemieckie standardy rachunkowości był niższy w stosunku do podmiotów sporządzających sprawozdania finansowe na podstawie MSSF. Należy jednak podkreślić, że za spektrum zarządzania zyskami nie odpowiadają jedynie standardy rachunkowości, duży wpływ wywiera m.in. prawny poziom ochrony interesów inwestorów.

Wprowadzenie MSSF oddziałuje również pośrednio na sytuację finansową podmiotów gospodarczych. G. Iatridis i K. Dalla (2011, s. 284–303) zauważyli, że spółki, które wprowadziły MSSF odnotowały istotne pogorszenie wskaźników płynności i zadłużenia. Należy podkreślić ponadto, że wykorzystanie w większym zakresie preferowanej w MSSF wartości godziwej powoduje większą cykliczność zysków. Zjawisko to jest niekorzystne właściwie dla wszystkich uczestników gry rynkowej, w szczególności dla inwestorów giełdowych.

W polskiej literaturze przedmiotu można znaleźć również liczne badania empiryczne dotyczące stosowalności MSSF oraz korzyści i kosztów z nimi związanych. K. Grabiński i M. Kędzior (2007a, s. 7–21) zwracają uwagę na zwiększoną porównywalność sprawozdań finansowych spółek stosujących MSSF, ponadto łatwiejsze i tańsze przygotowanie sprawozdania finansowego dla międzynarodowych grup kapitałowych, zmniejszone koszty audytu i szkoleń dla firm audytorskich czy napływ

zagranicznego kapitału akcyjnego do przedsiębiorstw stosujących MSSF (podobnie: Kędzior, 2012, s. 69–117). A. Jaruga i współpracownicy (2007, s. 67–78) podkreślają również większą porównywalność sprawozdań finansowych według MSSF, napływ inwestycji zagranicznych, zmniejszony koszt kapitału dla polskich spółek oraz bardziej efektywną alokację kapitału dla spółek giełdowych czy wręcz wyższy wzrost gospodarczy.

J. Fijałkowska i M. Jaruga-Baranowska (2007, s. 97–114) wskazują na większą wiarygodność, użyteczność, przejrzystość sprawozdań finansowych według MSSF, a także na bardziej rozbudowane informacje przekazywane na potrzeby oceny ryzyka operacyjnego i finansowego. Równocześnie MSSF zostały ocenione przez autorki za trudne i pracochłonne. Sz. Borowski i M. Kariozen (2007, s. 5–24) uznają MSSF za standardy o wysokiej jakości i dużym zakresie ujawnianych informacji (podobnie Grabiński, Kędzior, 2007b, s. 99–116; Adamik-Citak, 2011, s. 19–30; Klimczak, 2011, s. 228–248; Dobija, Klimczak, 2010, s. 356–374). W procesie wyceny opartym na MSSF istotne są jednak osobiste osądy księgowych i szacunki (Bauer, 2008, s. 411–420; 2014, s. 13–23).

H. Waniak-Michalak i współpracownicy (2012, s. 63–82) podkreślają wyższą jakość zysków w spółkach, które wprowadziły MSSF, a także większą ich trwałość (*earnings persistence*). Z kolei A. Szychta i D. de la Rosa (2012, s. 121–145) uzupełniają większe możliwości predykcji zysków księgowych na podstawie ich danych historycznych wykazywanych zgodnie z regulacjami MSSF.

Reasumując, należy podkreślić, że MSSF stanowią dla jednostek gospodarczych zarówno szanse, jak i zagrożenia. Ich potencjalnie korzystny wpływ na sytuację podmiotu gospodarczego zależy od sposobu, zakresu i rygorystyczności ich implementacji. Przedstawiona wyżej analiza literatury przedmiotu pozwala na przyjęcie następującej hipotezy badawczej:

Hipoteza 1. W latach 2005–2010 zakres dobrowolnego stosowania MSSF przez spółki giełdowe w wybranych krajach UE uległ zwiększeniu.

2. Zakres i determinanty dobrowolnego stosowania MSSF

Istnieje relatywnie duża liczba badań analizująca skalę i czynniki warunkujące dobrowolne stosowanie MSSF przez spółki europejskie. J. Gassen i T. Sellhorn (2006, s. 1–38) badali dobrowolne stosowanie MSSF przez niemieckie przedsiębiorstwa w latach 1998–2004. Przedmiotem weryfikacji były następujące czynniki wywierające wpływ na stosowanie MSSF: przynależność branżowa, kapitalizacja giełdowa spółek, zadłużenie, emisja akcji na różnorodnych giełdach papierów wartościowych i inne. Za najważniejsze czynniki determinujące stosowanie MSSF uznano: wielkość jednostki gospodarczej, poziom oddziaływania międzynarodowego, rozproszenie własności czy pierwotną emisję akcji na giełdzie papierów wartościowych w ostatnim

czasie. Zauważono ponadto większe wahania cen akcji w przypadku spółek stosujących MSSF oraz wyższą jakość zysków. W sektorze produkcyjnym uzyskano relatywnie niższy wskaźnik stosowalności MSSF.

A. Renders i A. Gaeremynck (2007, s. 49–72) badali dobrowolne stosowanie MSSF w Austrii, Belgii, Danii, Francji, Niemczech, Włoszech i Holandii. Wśród 2594 zbadanych spółek w 2001 r. MSSF dobrowolnie stosowało 213 podmiotów, czyli jedynie 8% badanej populacji. Analizowano ponadto, w jakim zakresie stosowanie MSSF zależne jest od stopnia ochrony prawnej inwestorów w ramach danego kraju, praktyk *corporate governance*, poziomu różnic między standardami krajowymi i MSSF, skali zarządzania zyskami, rozwoju rynków kapitałowych, wielkości podmiotu, rodzaju audytora w spółce, przynależności do sektora finansowego, struktury właścicieli, przynależności branżowej, emisji akcji na różnorodnych giełdach papierów wartościowych, możliwości wzrostu podmiotu gospodarczego czy jego zadłużenia. Autorzy podkreślili zwiększony poziom ujawnień po wprowadzeniu MSSF oraz większy zakres subiektywizmu w rachunkowości. Zaznaczono wpływ wysokiej jakości regulacji prawnych, środowiska instytucjonalnego, dobrych praktyk *corporate governance* oraz czynnika branżowego na raportowanie według MSSF.

P. André i współpracownicy (2012) badali również zakres i determinanty dobrowolnego stosowania MSSF, tym razem przez brytyjskie spółki niepubliczne w roku 2009. W sektorze przemysłowym jednostki stosujące MSSF stanowiły 2,88% badanych podmiotów, w sektorze finansowym – 7,75%, w całej badanej populacji (8130 przedsiębiorstw) – 3,41%. Wśród istotnych czynników wywierających wpływ na stosowanie MSSF wyróżniono: międzynarodową orientację przedsiębiorstwa (liczba oddziałów zagranicznych), zadłużenie przedsiębiorstw, ich wielkość, zyskowość, kapitałochłonność, przynależność do sektora podmiotów niefinansowych, możliwości wzrostu, produktywność pracowników, formę prawną, rodzaj audytora.

C. Bessieux-Ollier i E. Walliser (2012) analizowali stosowalność MSSF w 12 krajach UE: Austrii, Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Niemczech, Grecji, Włoszech, Holandii, Portugalii, Hiszpanii i Szwecji. Analizę przeprowadzono dla roku 1999. W tym czasie MSSF dobrowolnie stosowało 4,5% badanych spółek (80 spośród 1793 spółek). Wśród czynników wywierających potencjalnie wpływ na dobrowolne stosowanie MSSF wyróżniono: wartość sprzedaży zagranicznej, wielkość jednostki gospodarczej, koncentrację własności, poziom zadłużenia, udział aktywów trwałych, zyskowość, emisję akcji poza granicami państwa macierzystego oraz rodzaj audytora. Istotnym determinantem okazała się również branża. MSSF były stosowane w większym stopniu w krajach, w których jakość rachunkowości należy uznać za niską.

Wprowadzenie MSSF w opinii przywołanych powyżej autorów zmniejsza zakres asymetrii informacyjnej, nie potwierdzono natomiast niższego kosztu kapitału w spółkach stosujących MSSF. Większy poziom korzyści ze stosowania MSSF zanotowano w przypadku spółek, które jako pierwsze wprowadziły MSSF. MSSF były stosowane najczęściej w sektorze przemysłowym, dóbr konsumpcyjnych, opieki zdrowotnej,

w mniejszym stopniu zaś w sektorze wydobycia ropy naftowej i gazu, materiałów podstawowych, usług konsumpcyjnych, użyteczności publicznej i w spółkach finansowych. Na potrzeby badań sformułowano kolejną hipotezę badawczą:

Hipoteza 2. Zakres dobrowolnego stosowania MSSF przez spółki giełdowe w wybranych krajach UE w latach 2005–2010 był różnorodny w poszczególnych branżach.

3. Metoda badawcza

Celem badań jest zweryfikowanie, w jakim stopniu MSSF są stosowane dobrowolnie w wybranych krajach Europy Zachodniej. Za okres badawczy przyjęto lata 2005–2010. Dla spółek publicznych ze względu na wymogi Unii Europejskiej sprawozdania finansowe skonsolidowane są obowiązkowe we wszystkich krajach UE (tabela 1). Sprawozdania jednostkowe według MSSF w części państw są niedozwolone (Austria, Belgia, Francja, Węgry, Hiszpania, Szwecja), w innych obowiązkowe (Bułgaria, Cypr, Czechy, Estonia, Grecja, Włochy, Łotwa, Litwa, Malta), w pozostałych państwach mogą być stosowane (Dania, Finlandia, Niemcy, Irlandia, Luksemburg, Holandia, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Wielka Brytania).

Tabela 1. Zakres stosowania MSSF w spółkach publicznych i niepublicznych w krajach członkowskich UE

Państwo	Spółki publiczne		Spółki niepubliczne	
	Sprawozdanie skonsolidowane	Sprawozdanie jednostkowe	Sprawozdanie skonsolidowane	Sprawozdanie jednostkowe
Austria	Wymagane	Niedozwolone	Dozwolone	Niedozwolone
Belgia	Wymagane	Niedozwolone	Dozwolone	Niedozwolone
Bułgaria	Wymagane	Wymagane	Wymagane	Wymagane
Cypr	Wymagane	Wymagane	Wymagane	Wymagane
Czechy	Wymagane	Wymagane	Dozwolone	Niedozwolone
Dania	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Dozwolone
Estonia	Wymagane	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone
Finlandia	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Dozwolone
Francja	Wymagane	Niedozwolone	Dozwolone	Niedozwolone
Niemcy	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Niedozwolone
Grecja	Wymagane	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone
Węgry	Wymagane	Niedozwolone	Dozwolone	Niedozwolone
Irlandia	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Dozwolone
Włochy	Wymagane	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone
Łotwa	Wymagane	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone
Litwa	Wymagane	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone
Luksemburg	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Dozwolone
Malta	Wymagane	Wymagane	Wymagane	Wymagane
Holandia	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Dozwolone

Państwo	Spółki publiczne		Spółki niepubliczne	
	Sprawozdanie skonsolidowane	Sprawozdanie jednostkowe	Sprawozdanie skonsolidowane	Sprawozdanie jednostkowe
Polska	Wymagane	Dozwolone	Niedozwolone	Niedozwolone
Portugalia	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Niedozwolone
Rumunia	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Dozwolone
Słowacja	Wymagane	Dozwolone	Wymagane	Dozwolone
Słowenia	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Dozwolone
Hiszpania	Wymagane	Niedozwolone	Dozwolone	Niedozwolone
Szwecja	Wymagane	Niedozwolone	Dozwolone	Niedozwolone
Wielka Brytania	Wymagane	Dozwolone	Dozwolone	Dozwolone

Źródło: Guggiola (2010, s.101); <http://www.iasplus.com/en>

Ze względu na fakt, że celem pracy jest zbadanie zakresu dobrowolnego stosowania MSSF przedmiotem dalszych badań będą spółki z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii i Irlandii. Ze zrozumiałych względów zbiorowość badawczą zdominowały spółki z Niemiec i Wielkiej Brytanii. Przedmiotem analizy były 1252 spółki publiczne, poddano weryfikacji 7512 raportów rocznych. Stanowią one według szacunków autora około 90% badanej zbiorowości, stąd próbę należy potraktować jako reprezentatywną. Jeśli dana spółka nie była notowana na giełdzie papierów wartościowych przez cały okres objęty badaniem (2005–2010), była eliminowana z próby badawczej.

W dalszym etapie jednostki gospodarcze z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii i Irlandii zostały podzielone na branże. W Unii Europejskiej oraz Stanach Zjednoczonych dominują dwa podstawowe podziały jednostek gospodarczych na branże: SIC Code (*Standard Industrial Classification*) oraz NACE Code (*Statistical Classification of Economic Activities in European Union*). Na potrzeby badań wykorzystano klasyfikację NACE Code. Spółki zostały zaklasyfikowane do poszczególnych branż na podstawie czterocyfrowego kodu. Z metodologii tej korzystali w podobnych badaniach m.in. A. Renders i A. Gaeremynck (2007, s. 49–72).

W celu weryfikacji pierwszej hipotezy o istotnym wzroście zakresu stosowania MSSF w badanej próbie w latach 2005–2010 zastosowano test Theila-Sena. Jest to test nieparametryczny, który pozwala na weryfikację hipotezy o braku występowania trendu w czasie (Hollander i in., 2013, s. 452). W badaniu przyjęto hipotezę alternatywną o występowaniu trendu rosnącego w badanym okresie.

Niezależna branża była wykazywana, jeśli liczba spółek była nie mniejsza niż 15 i jeśli liczba ta utrzymywała się w całym okresie badawczym 2005–2010. Wykaz branż został przedstawiony w tabeli 2. Na uwagę zasługuje duże zróżnicowanie w zakresie liczebności poszczególnych gałęzi przemysłu będących przedmiotem analizy oraz

różny zakres stosowania MSSF w poszczególnych branżach, co ma wpływ na wartość statystyki testowej.

Tabela 2. Liczba spółek publicznych z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii, Irlandii z podziałem na branże (lata 2005–2010)

Branża	Kod branży	Liczebność spółek w branży
Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	NACE 1	16
Górnictwo, kopalnictwo, wydobywanie ropy i gazu	NACE 2	41
Sektor wytwórczy	NACE 3	57
Przedsiębiorstwa użyteczności publicznej	NACE 4	19
Działalność handlowa	NACE 5	93
Zakwaterowanie, działalność pokrewna	NACE 6	41
Telekomunikacja, programowanie komputerowe, usługi informacyjne	NACE 7	46
Usługi finansowe	NACE 8	46
Działalność funduszy i podobnych instytucji finansowych	NACE 9	174
Pozostałe usługi finansowe	NACE 10	206
Działalność wspomagająca świadczenie usług finansowych, ubezpieczeniowych i emerytalnych	NACE 11	125
Obsługa, zarządzanie nieruchomościami	NACE 12	44
Usługi zarządcze, działalność <i>public relations</i>	NACE 13	142
Działalność architektoniczna, inżynieryjna, techniczna	NACE 14	15
Badania naukowe, rozwój, reklama i badania rynku	NACE 15	45
Działalność doradcza związana z zatrudnieniem	NACE 16	40
Bezpieczeństwo, pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności administracyjnej	NACE 17	84
Inne usługi	NACE 18	18
Suma		1252

Źródło: opracowanie własne.

W celu zweryfikowania drugiej hipotezy o istotności zróżnicowania stosowania MSSF pomiędzy branżami w kolejnych latach w okresie 2005–2010 zastosowano test równości wielu frakcji χ^2 dla $k \geq 2$ niezależnych prób (Siegel, 1956, s. 168; Steczkowski i Zeliaś, 1997, s. 138). Konstrukcja statystyki testowej jest tutaj analogiczna do statystyki wykorzystywanej w teście niezależności χ^2 Pearsona. Do pomiaru stopnia upowszechnienia MSSF w gospodarce oraz w jej poszczególnych branżach wykorzystano wskaźnik struktury, czyli odsetek firm, które stosują MSSF. Podstawą analizy jest tutaj zatem zmienna o rozkładzie dwupunktowym (dychotomiczna) mierzona na skali nominalnej. Zmienna ta przyjmuje wartość 1 w przypadku, gdy dana firma stosuje MSSF, i zero w wypadku stosowania standardów lokalnych.

4. Analiza uzyskanych wyników

W pierwszym etapie badań analizie poddano zakres dobrowolnego stosowania MSSF przez spółki z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii i Irlandii w latach 2005–2010. Analiza wykazała, że zakres dobrowolnego stosowania MSSF przez spółki w wybranych krajach zwiększył się z 7,2% w roku 2005 do 31,7% w roku 2010 (tabela 3)¹. Pozostałe jednostki preferowały lokalne standardy rachunkowości.

Tabela 3. Dynamika zmian stosowania MSSF przez spółki giełdowe z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii i Irlandii w latach 2005–2010

Lata	Liczba spółek stosujących MSSF	Procent spółek niestosujących MSSF	Procent spółek, które wprowadziły MSSF
2005	91	92,73	7,27
2006	101	91,93	8,07
2007	361	71,17	28,83
2008	378	69,81	30,19
2009	380	69,65	30,35
2010	397	68,29	31,71
Test Theila-Sena dla współczynnika kierunkowego linii regresji	Wartość statystyki testowej $C^* = -3,22$ $p\text{-value} = 0,000641$		

Źródło: obliczenia własne.

Na podstawie wyników testu Theila-Sena można odrzucić hipotezę zerową, która zakłada, że nie zaobserwowano trendu w kolejnych latach w stopniu upowszechnienia MSSF na rzecz hipotezy alternatywnej, że istnieją istotne statystycznie zmiany zakresu upowszechniania MSSF w zbiorowości firm w wybranych krajach Unii Europejskiej i mają one postać trendu liniowego rosnącego. Innymi słowy, należy stwierdzić, że wyniki przeprowadzonego testu potwierdzają istotne zwiększanie zakresu stosowania MSSF w latach 2005–2010. W kolejnych latach można zaobserwować istotny wzrost upowszechnienia MSSF w badanej zbiorowości firm.

Powyższe wyniki pozwalają na pozytywną weryfikację hipotezy 1 dotyczącej wzrostu dobrowolnego stosowania MSSF przez spółki giełdowe w wybranych krajach Europy Zachodniej w latach 2005–2010. Wart uwagi jest fakt, że duża część

¹ W 1999 r. w Austrii, Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Niemczech, Grecji, Włoszech, Holandii, Portugalii, Hiszpanii i Szwecji dobrowolnie MSSF stosowało jedynie 4,5% spółek (Bessieux-Ollier, Walliser, 2012), natomiast w 2001 r. w Austrii, Belgii, Danii, Francji, Niemczech, Włoszech i Holandii MSSF były stosowane dobrowolnie przez 8% populacji jednostek giełdowych (Renders, Gaeremynck, 2007, s. 49–72). Zakres stosowania MSSF dla spółek niegiełdowych jest jeszcze mniejszy – w Wielkiej Brytanii wynosił 3,41% (André i in., 2012).

spółek przygotowujących jednostkowe sprawozdanie finansowe to jednostki niewielkie, dla których wdrożenie MSSF może być skomplikowane, a potencjalne korzyści iluzoryczne. MSSF uchodzą powszechnie za międzynarodowy język biznesu. Jednak jak podają V. Cole i in. (2010) jedynie około 45% spółek giełdowych ma zagranicznych użytkowników sprawozdań finansowych, którzy preferują MSSF. Dla pozostałej części przedsiębiorstw giełdowych międzynarodowa porównywalność wyników finansowych może mieć znaczenie drugorzędne w porównaniu do kosztów wprowadzenia MSSF.

W dalszej części badań przedmiotem analizy był udział spółek w poszczególnych branżach stosujących dobrowolnie MSSF w latach 2005–2010. Na podstawie danych w tabelach 4 i 5 należy zauważyć, że w jednej branży spośród 18 nie były w ogóle stosowane MSSF. MSSF nie są wykorzystywane w przedsiębiorstwach użyteczności publicznej. W większości branż odnotowano regularny, istotny wzrost udziału jednostek stosujących MSSF. W latach 2005–2010 udział firm stosujących dobrowolnie MSSF zwiększył się w większości branż średnio dwukrotnie. Jedynie w branży usług zarządczych i *public relations* zaobserwowano nieznaczne zmniejszenie stosowania MSSF. W największym stopniu stosowane są w pozostałych usługach finansowych (86%), w funduszach inwestycyjnych (60%), a także w branży handlowej (60%) oraz w branży rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa.

Pozytywnie powinna być również zweryfikowana hipoteza 2. W kolejnych latach w badanym okresie 2005–2010 można z coraz mniejszym prawdopodobieństwem testowym odrzucić hipotezę o braku zróżnicowania stopnia upowszechnienia MSSF między branżami, na rzecz hipotezy alternatywnej, że takie zróżnicowanie występuje. Innymi słowy, należy wnioskować, że w okresie 2005–2010 stopień upowszechnienia MSSF był coraz bardziej zróżnicowany ze względu na branże. Oznacza to, że tempo wdrażania MSSF w poszczególnych branżach nie było jednakowe.

W literaturze przedmiotu zauważono również różnorodny zakres dobrowolnego stosowania MSSF w poszczególnych branżach (por. Gassen, Sellhorn, 2006, s. 1–38; Bessieux-Ollier, Walliser, 2012). Można się spodziewać, że dalszy dynamiczny wzrost stosowania MSSF w najbliższych latach zostanie jednak zahamowany. Zjawisko to było już dostrzegalne w latach 2007–2010. Wyższa dynamika stosowania MSSF może być charakterystyczna dla państw Europy Środkowo-Wschodniej. Może to być spowodowane mniejszą bazą porównawczą (niskim poziomem dobrowolnego stosowania MSSF). Na zakres dobrowolnego stosowania MSSF wywierają wpływ dobrze rozwinięte giełdy papierów wartościowych, sprawnie działające systemy *corporate governance*, wysokiej jakości systemy prawne, efektywne systemy ochrony akcjonariuszy (por. Renders, Gaeremynck, 2007, s. 49–72; Gassen, Sellhorn, 2006, s. 1–38). Istotna jest również wielkość firmy, jej zadłużenie, zyskowność, możliwości wzrostu czy audytor z tak zwanej Wielkiej Czwórki (André i in., 2012; Bessieux-Ollier, Walliser, 2012; Renders, Gaeremynck, 2007, s. 49–72). Ostateczne korzyści stosowania MSSF zależą od czynników charakterystycznych dla poszczególnych firm, branż czy państw (Hail i in., 2010, s. 355–394).

Tabela 4. Struktura badanej próby ze względu na stopień upowszechnienia stosowania MSSF w podziale branżowym przez spółki z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii i Irlandii (lata 2005–2007)

Branża	Rok 2005		Rok 2006		Rok 2007	
	Procent spółek niestosujących MSSF	Procent spółek, które wprowadziły MSSF	Branża	Procent spółek niestosujących MSSF	Branża	Procent spółek niestosujących MSSF
NACE 1	86,67	13,33	NACE 1	73,33	NACE 1	60,00
NACE 2	80,00	20,00	NACE 2	66,67	NACE 2	66,67
NACE 3	93,33	6,67	NACE 3	93,33	NACE 3	86,67
NACE 4	100,00	0,00	NACE 4	100,00	NACE 4	100,00
NACE 5	66,67	33,33	NACE 5	66,67	NACE 5	40,00
NACE 6	80,00	20,00	NACE 6	66,67	NACE 6	53,33
NACE 7	86,67	13,33	NACE 7	86,67	NACE 7	80,00
NACE 8	93,33	6,67	NACE 8	93,33	NACE 8	60,00
NACE 9	100,00	0,00	NACE 9	100,00	NACE 9	40,00
NACE 10	86,67	13,33	NACE 10	86,67	NACE 10	80,00
NACE 11	100,00	0,00	NACE 11	100,00	NACE 11	80,00
NACE 12	100,00	0,00	NACE 12	93,33	NACE 12	60,00
NACE 13	93,33	6,67	NACE 13	93,33	NACE 13	93,33
NACE 14	100,00	0,00	NACE 14	100,00	NACE 14	86,67
NACE 15	86,67	13,33	NACE 15	86,67	NACE 15	73,33
NACE 16	100,00	0,00	NACE 16	100,00	NACE 16	93,33
NACE 17	100,00	0,00	NACE 17	100,00	NACE 17	100,00
NACE 18	100,00	0,00	NACE 18	100,00	NACE 18	86,67
Test równości wielu frakcji χ^2 wartość statystyki testowej $\chi^2 (N = 1252, df = 17) = 53,235$ p-value = 0,000013		Test równości wielu frakcji χ^2 wartość statystyki testowej $\chi^2 (N = 1252, df = 17) = 75,55$ p-value = 0,000000		Test równości wielu frakcji χ^2 wartość statystyki testowej $\chi^2 (N = 1252, df = 17) = 363,87$ p-value = 0,000000		

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 5. Struktura badanej próby ze względu na stopień upowszechnienia stosowania MSSF w podziale branżowym przez spółki z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii i Irlandii (lata 2008–2010)

Branża	Rok 2008			Rok 2009			Rok 2010		
	Procent spółek niestosujących MSSF	Procent spółek, które wprowadziły MSSF	Branża	Procent spółek niestosujących MSSF	Procent spółek, które wprowadziły MSSF	Branża	Procent spółek niestosujących MSSF	Procent spółek, które wprowadziły MSSF	Branża
NACE 1	33,33	66,67	NACE 1	33,33	66,67	NACE 1	40,00	60,00	
NACE 2	66,67	33,33	NACE 2	60,00	40,00	NACE 2	66,67	33,33	
NACE 3	93,33	6,67	NACE 3	93,33	6,67	NACE 3	86,67	13,33	
NACE 4	100,00	0,00	NACE 4	100,00	0,00	NACE 4	100,00	0,00	
NACE 5	40,00	60,00	NACE 5	40,00	60,00	NACE 5	40,00	60,00	
NACE 6	53,33	46,67	NACE 6	60,00	40,00	NACE 6	60,00	40,00	
NACE 7	80,00	20,00	NACE 7	80,00	20,00	NACE 7	80,00	20,00	
NACE 8	60,00	40,00	NACE 8	60,00	40,00	NACE 8	60,00	40,00	
NACE 9	40,00	60,00	NACE 9	40,00	60,00	NACE 9	40,00	60,00	
NACE 10	80,00	20,00	NACE 10	73,33	26,67	NACE 10	13,33	86,67	
NACE 11	80,00	20,00	NACE 11	80,00	20,00	NACE 11	80,00	20,00	
NACE 12	60,00	40,00	NACE 12	60,00	40,00	NACE 12	66,67	33,33	
NACE 13	100,00	0,00	NACE 13	100,00	0,00	NACE 13	100,00	0,00	
NACE 14	86,67	13,33	NACE 14	86,67	13,33	NACE 14	86,67	13,33	
NACE 15	60,00	40,00	NACE 15	60,00	40,00	NACE 15	66,67	33,33	
NACE 16	93,33	6,67	NACE 16	93,33	6,67	NACE 16	93,33	6,67	
NACE 17	86,67	13,33	NACE 17	86,67	13,33	NACE 17	60,00	40,00	
NACE 18	86,67	13,33	NACE 18	86,67	13,33	NACE 18	86,67	13,33	
Test równości wielu frakcji χ^2 wartość statystyki testowej $\chi^2 (N=1252, df = 17) = 374,63$ p-value = 0,000000			Test równości wielu frakcji χ^2 wartość statystyki testowej $\chi^2 (N=1252, df = 17) = 368,56$ p-value = 0,000000			Test równości wielu frakcji χ^2 wartość statystyki testowej $\chi^2 (N=1252, df = 17) = 332,62$ p-value = 0,000000			

Źródło: obliczenia własne.

Podsumowanie

Stosowanie MSSF jest szeroko omawiane i analizowane w literaturze przedmiotu. W opinii wielu autorów wdrożenie MSSF generuje wiele korzyści dla jednostek gospodarczych: poprawia jakość informacji pochodzących z rachunkowości, zakres i liczbę ujawnień, ułatwia międzynarodową analizę wyników finansowych. Stosowanie MSSF przyczynia się też do obniżenia kosztu kapitału.

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej nie są wolne od wad, mogą zwiększać zakres zarządzania zyskami, powodować ich cykliczny charakter oraz wywierać wpływ na wskaźniki zadłużenia czy płynności. Przewagę zalet nad wadami MSSF potwierdzają same podmioty gospodarcze, decydując się na ich dobrowolne stosowanie. Zakres dobrowolnego stosowania MSSF w populacji spółek publicznych z Europy Zachodniej rośnie i w 2010 r. wynosił 31,7%. W przekroju branżowym udział stosowania MSSF w latach 2005–2010 był różnorodny i ulegał zwiększeniu, chociaż dynamika ich stosowania zmniejsza się. Istotny wpływ na dobrowolne stosowania wywierają czynniki na poziomie przedsiębiorstwa, takie jak zadłużenie, zyskowość, możliwości wzrostu czy przynależność do określonej branży oraz czynniki zewnętrzne, środowiskowe, takie jak jakość prawodawstwa, rozwój giełd papierów wartościowych czy efektywne systemy ochrony akcjonariuszy.

Literatura

- Adamik-Citak M. (2011), *Porównanie informacji zawartej w sprawozdaniu finansowym prezentowanym według MSSF ze sprawozdaniem finansowym sporządzonym zgodnie z polskim prawem bilansowym*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 60 (116), SKwP, Warszawa.
- André P., Walton P.J., Yang D. (2012), *Voluntary Adoption of IFRS: A Study of Determinants for UK Unlisted Firms*, ESSEC KPMG Financial Reporting Centre.
- Armstrong Ch.S., Barth M.E., Jagolinzer A.D., Riedl E.J. (2010), *Market reaction to the adoption of IFRS in Europe*, „Accounting Review”, vol. 85, no. 1.
- Bauer K. (2014), *Wycena bilansowa nieruchomości w przedsiębiorstwach zagrożonych upadłością*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 66.
- Bauer K. (2008), *Wycena wartości niematerialnych i prawnych w procesie upadłościowo-naprawczym przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 14.
- Bessieux-Ollier C., Walliser E. (2012), *Why firms listed on an unregulated financial market comply voluntarily with IFRS: an empirical analysis with French data*, „Montpellier Research in Management”.
- Borowski Sz., Kariozen M. (2007), *Wpływ zastosowania MSSF w polskich spółkach giełdowych na rachunkowość zabezpieczeń i sprawozdawczość grup kapitałowych*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 38, SKwP, Warszawa.
- Cole V., Branson J., Breesch D. (2010), *Main issues on financial reporting for SMEs*, paper presented at Annual Congress of European Federation of Accountants & Auditors for SMEs, 13th May, London.
- Dobjia D., Klimczak K.M. (2010), *Development of accounting in Poland: market efficiency and the value relevance of reported earnings*, „International Journal of Accounting”, vol. 45.
- Fijałkowska J., Jaruga-Baranowska M. (2007), *The impact of IAS / IFRS adoption on the presentation of the financial position and performance of Polish listed companies*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 41, SKwP, Warszawa.
- Firoz M., Ansari A.A., Akhtar K. (2011), *IFRS – impact on Indian banking industry*, „International Journal of Business and Management”, vol. 6, no. 3.

- Gassen J., Sellhorn T. (2006), *Applying IFRS in Germany – determinants and consequences*, „Betriebswirtschaftliche Forschung und Praxis”, vol. 58, no. 4.
- Grabiński K., Kędzior M. (2007a), *Bilanse według ustawy o rachunkowości i Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, „Rachunkowość”, nr 11.
- Grabiński K., Kędzior M. (2007b), *Wpływ zastosowania Międzynarodowych Standardów Rachunkowości na wartość analityczną sprawozdań finansowych spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie*, [w:] W. Gabrusewicz (red.), *Rachunkowość w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Guggiola G. (2010), *IFRS adoption in the E.U., accounting harmonization and markets efficiency: a Review*, „International Business & Economics Research Journal”, vol. 9, no. 12.
- Hail L., Leuz Ch., Wysocki P. (2010), *Global accounting convergence and the potential adoption of IFRS by the U.S. (part I): conceptual underpinnings and economic analysis*, „Accounting Horizons”, vol. 24, no. 3.
- Hollander M., Wolfe D. A., Chicken E. (2013), *Nonparametric statistical methods*, Wiley & Sons, New York.
- Iatridis G., Dalla K. (2011), *The impact of IFRS implementation on Greek listed companies. An industrial sector and stock market index analysis*, „International Journal of Managerial Finance”, vol. 7, no. 3.
- Jaruga A., Fijałkowska J., Jaruga-Baranowska M., Frendzel M. (2007), *The impact of IAS / IFRS on Polish accounting regulations and their practical implementation in Poland*, „Accounting in Europe”, vol. 4, no. 1.
- Kędzior M. (2012), *Capital structure in EU selected countries – micro and macro determinants*, „Argumenta Oeconomica”, vol. 28, no. 1.
- Klimczak K.M. (2011), *Market reaction to mandatory IFRS adoption: evidence from Poland*, „Accounting and Management Information Systems”, vol. 10, no. 2.
- Li S. (2010), *Does mandatory adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union reduce the cost of equity capital?*, „Accounting Review”, vol. 85, no. 2.
- Paananen M., Lin H. (2009), *The development of accounting quality of IAS and IFRS over time: the case of Germany*, „Journal of International Accounting Research”, vol. 8, no. 1.
- Parlakkaya R., Akmese H., Cetin H. (2011), *IFRS consciousness and adoption: a research on the Turkish corporations listed on Istanbul Stock Exchange*, „Business Review”, vol. 17, no. 2.
- Renders A., Gaeremynck A. (2007), *The impact of legal and voluntary investor protection on the early adoption of International Financial Reporting Standards (IFRS)*, „De Economist”, vol. 155.
- Siegel S. (1956), *Nonparametric statistics for the behavioural sciences*, McGraw-Hill, New York.
- Steczkowski J., Zeliaś A. (1997), *Metody statystyczne w badaniu zjawisk jakościowych*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków.
- Szycha A., de la Rosa D. (2012), *Comprehensive income presentation under IAS I: the reporting practices of the largest companies listed on the Warsaw Stock Exchange*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, vol. 68 (124).
- Van Tendeloo B., Vanstraelen A. (2005), *Earnings management under German GAAP versus IFRS*, „European Accounting Review”, vol. 14, no. 1.
- Waniak-Michalak H., Czajor P., Michalak J. (2012), *Impact of mandatory IFRS implementation on earnings quality. Evidence from the Warsaw Stock Exchange*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 68, SKwP, Warszawa.